

Artur Závodský

Národnost: česká

Datum narození: 19. prosince 1912

Místo narození: Martinov (okres Ostrava)

Datum úmrtí: 2. května 1982

Místo úmrtí: Brno

Sociální zařazení: Jeho otec Viktor Závodský byl hostinský v Martinově. Matka Františka, rozená Vítečková, pocházela z malozemědělské rodiny. Měl dva bratry. Roku 1941 se oženil se středoškolskou profesorkou Květoslavou Baslovou, která pocházela z rodiny geometra. Jejich syn Vít byl profesorem na střední knihovnické škole v Brně, syn Prokop se stal odborným asistentem Vysoké školy ekonomické v Praze, syn Aleš vystudoval lékařskou fakultu v Brně.

Akademické působení

Maturitu složil roku 1931 na státním reálném gymnáziu v Hlučíně. Poté nastoupil na filozofickou fakultu do Prahy, kde studoval filozofii, češtinu a estetiku (byl mj. žákem Zdeňka Nejedlého). K levicově orientované politice se dostal již během studií, kdy se stal členem Kostufry a Levé fronty. Po absolutoriu roku 1936 vyučoval na brněnských gymnáziích. Během svého pobytu v moravské metropoli obhájil na FF MU roku 1938 disertační práci *Dobrý občan moderní obce Paul Bureau* a stal se doktorem filozofie. V letech 1939–1950 vyučoval na reálném gymnáziu v Hranicích a čile se účastnil místního kulturního života: podílel se na založení Beskydského divadla a Hudebních střed. Roku 1944 byl po čtyři měsíce totálně nasazen jako dělník v továrně Kunz. Kvůli pobuřování spolupracovníků, sabotážím a šíření komunistických myšlenek ho zatkl gestapo. Byl vězněn v Přerově a v Kounicových kolejích. Poté jej převezli do koncentračního tábora ve Flossenbürgu. Odtud se pochodem smrti dostal do Dachau, kde se nakazil skvrnitým tyfem. Zpět do Československa se vrátil v červnu 1945.

Roku 1950 se habilitoval pro obor dějiny české literatury, a to na základě práce *Fr. L. Čelakovský a jeho umělecké dílo*. Od roku 1950 začal přednášet na brněnské filozofické fakultě a Janáčkově akademii múzických umění, stále však dojížděl z Hranic, což bylo pro jeho pedagogickou činnost časově náročné. O rok později se přestěhoval do Brna. Přednášel zejména literární vědu, dějiny české literatury a světového dramatu, teorii dramatu či dějiny teorie divadla. Roku 1952 se stal odborným asistentem, o rok později byl ustanoven docentem filozofické fakulty. Roku 1956 obhájil kandidátskou disertační práci *Studie o Petru Bezručovi*, na jejímž základě obdržel titul CSc. Roku 1960 byl jmenován profesorem a o tři roky později předložil práci *Gabriela Preissová* a získal hodnost doktora věd.

V letech 1956–1961 zastával funkci proděkana pro vědeckou činnost Filozofické fakulty UJEP. Stál u zrodu katedry slovanských literatur, divadelní a filmové vědy, kterou řídil v letech 1963–1973. Prosadil zde vznik nového oboru – teatrologie. Po reorganizaci katedry roku 1973 stanul v čele oddělení divadelní a filmové vědy na katedře věd o umění. O pět let později odešel do důchodu.

Výběr z díla

Ve své vědecké činnosti se zabýval především literární a divadelní teorií, kritikou a dějinami české literatury. Již během gymnaziálních studií uveřejňoval první kritiky a články, a to v měsíčníku *Kampaň*, který založil společně se svými spolužáky. Poté svými kritikami a recenzemi přispíval do deníků *Práce* či *Nová svoboda*. Po roce 1945 psal do časopisů a novin *Kulturní list*, *Nová Lubina*, *Slezský sborník*, *Host do domu*, *Divadlo*, *Filologické listy*, *Česká literatura* aj. Ze zahraničních periodik lze zmínit například odborný časopis *Maske und Kothurn*, *Zagadnienia rozzdajów literackich* a *Slavjanska filologia*.

Ve svých literárněhistorických dílech se zaměřoval především na autory z Ostravska a Moravy (Vojtěch Martínek, Vilém Závada, Gabriela Preissová, bratři Mrštíkové, Jiří Mahen, Jindřich Uher). Mezi jeho hlavní zájmy však patřilo dílo Petra Bezruče, ve kterém zkoumal především věcný základ a významovou kompozici jeho básní, a také Bezručovy vztahy k domácí a zahraniční literatuře a folkloru (např. *Studie o Petru Bezručovi*, 1947). Artur Závodský obohatil bádání o Bezručovi objevem jeho třetí inspirátorky Františky Tomkové. Těto problematice se věnoval například ve studii *O Labutince* (1957), *Slezském sborníku* (1957) a v knize *V blízkosti básníka* (1977). K vydání připravil také řadu edic korespondence významných spisovatelů (dopisy Petra Bezruče, Vojtěcha Martínka, Viléma Závady, Jiřího Wolкера či Karla Teigeho). Pozornost věnoval rovněž dalším předním osobnostem české literatury: roku 1982 vyšla jeho rozsáhlá monografie *František Ladislav Čelakovský*.

V rámci literární teorie se zabýval rolí kulturního dědictví v literárním procesu, literárními žánry a názvoslovím. Od 60. let se pak soustředil na divadelní problematiku (*Drama jako struktura*, 1971). O teatralogii napsal dokonce několik skript (*Úvod do divadelní vědy*, 1972). Kromě toho vedl edice *Van* (Klub revoluční kultury, Ostrava 1946–1949) a *Plamen divadla* (Státní divadlo v Brně, 1969). Ve spolupráci s dalšími autory přeložil také řadu významných zahraničních prací (např. *Teorie dramatu*, 1973).

Ocenění vědeckou komunitou

Svoji vědeckou práci doplňoval rovněž veřejnou činností. Byl členem redakční rady *Sovětské literatury* a *Slezského sborníku*, redigoval literárněvědnou řadu *Sborníku filozofické fakulty brněnské univerzity* a řadu *Otázky divadla a filmu*. Působil ve Vědecké radě Památníku Petra Bezruče, byl mimořádným členem Slovanského ústavu v Praze, zasedal v předsednictvu sekce Jazyk a literatura při Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí. Vypracoval řadu literárních pásem, přednášek a fejetonů pro pražský, brněnský a ostravský rozhlas; navázal také spolupráci s vídeňským Institutem pro divadelnictví. Na katedře českého jazyka a literatury vedl budovatelskou akci Horník v literatuře Ostravska, a to v součinnosti se Slezským studijním ústavem.

Během svého pobytu v Hranicích se stal horlivým organizátorem tamního kulturního života. V letech 1945–1946 předsedal Kulturní radě, stanul v čele Lidové akademie, která v Hranicích organizovala řadu přednášek a kurzů. Inicioval založení Družstva pro postavení kulturního domu, jehož předsedou byl až do svého odchodu do Brna. V letech 1946–1948 působil jako redaktor týdeníku Okresního výboru KSČ *Ruch*.

Za svou politickou, pedagogickou a vědeckou činnost získal řadu ocenění. Roku 1947 mu byla udělena československá vojenská medaile Za zásluhy I. stupně, poté obdržel pamětní medaili k 20. výročí osvobození ČSSR

(1965) a pamětní plaketu k 50. výročí vzniku ČSR (1968). Za svou dlouholetou pedagogickou činnost byl oceněn roku 1954 titulem vzorný učitel.

Přestože byl roku 1970 vyškrtnut z KSČ, ve veřejné činnosti nadále pokračoval. Zastával funkci člena výboru Svazu československo-sovětského přátelství a byl členem poradního sboru pro divadlo při Krajském kulturním středisku, pro nějž redigoval *Listy o divadle*.

Veřejná činnost

Již před válkou, za studií na filozofické fakultě Karlovy univerzity byl členem levicových studentských organizací Kostufra a Levá fronta. V červnu 1945 vstoupil do KSČ, kde zastával řadu funkcí. Po příchodu do Brna se přihlásil do závodní organizace KSČ na filozofické fakultě, kde působil jako agitátor a později místopředseda. Pravidelně přispíval do *Rudého práva a Rovnosti*.

Evaluace

Artur Závodský byl významný literární vědec a teatrolog. Jeho badatelské zájmy však byly mnohem širší: snažil se o popularizaci vědy prostřednictvím veřejných přednášek, rozhlasových relací a novinových článků. V povědomí brněnského kulturního života je zapsán jako pravidelný hodnotitel divadelních představení. Třicet let jeho života pak bylo spojeno s filozofickou fakultou v Brně. Zde po několik let zastával funkci proděkana pro vědecký výzkum a vedl katedru slovanských literatur, divadelní a filmové vědy. Jeho zásluhou vznikl na fakultě nový obor – teatrologie.

Ohlasy

Když jsem vstoupil do jeho pracovny, spatřil jsem robustní postavu sedící za stolem zavaleným knihami, texty, papírky, tužkami a různými dalšími věcmi. Pozval mě dál, vybídl, abych si sedl na židli vedle jeho stolu, pousmál se na mne. Viděl, že mám trému a že se stydím. Převzal můj text a řekl mi, že mi dá vědět, zda jej do sborníku zařadí. Asi po týdnu mi zavolaal, abych si přišel pro svou recenzi. Moc nadějí na její přijetí jsem si nedělal. On mi ji však podal a řekl, abych ji podle jeho úprav přepsal a donesl mu ji co nejdříve. Když jsem ji až na kolejích na Gorkého ulici, kde jsem tehdy bydlel, viděl, v první chvíli jsem se zděsil. Tužkou byly opraveny všechny moje pravopisné chyby i stylistické neobratnosti. Dal si s tím nesmírnou práci, věnoval tomu mnoho času [...] Denně četl denní a periodický tisk. V kapsičce saka nosil malou tužtičku, jíž si zapisoval na útržky papíru všechny informace, které ho zaujaly. [...] Pro mne byl a napořád zůstane Artur Závodský rozvážný, laskavý, velice taktní, cílevědomý a nesmírně pracovitý člověk, který celý svůj život věnoval vědě, literatuře a divadlu. \ [Ivan Dorovský](#)

Ale – profesor Artur Závodský! Byl to pro mne šedovlasý mudřec, ačkoliv mu nebylo asi ani padesát let. Ale herce moc a moc miloval! Avšak měl dobré zázemí ve své rodině. Nemohu si pomoci, ale musím při této příležitosti vzpomenout na paní Závodskou. To byl pevný bod v jeho rodině. Sluníčko, které se pořád usmívalo – i na nás, žáčky – „bosé a hloupé“. A tak nás „*der schöne Artur*“ dovedl k dospělosti. Bylo to fajn. \ [Libuše Billová](#)

S panem profesorem Arturem Závodským jsem se osobně setkal asi dvakrát, ale s jeho kritikami jsem se „setkával“ častěji. Profesor Závodský měl u nás přezdívku „*der schöne Artur*“. A právem. Byl to pěkný pán, takového patriarchálního typu. On nechodil, ale kráčel, pomalu a rozvážně mluvil. A ta rozvážnost se projevovala i v jeho kritikách. Nikdy se neshlížil k ostrým odsudkům, ale snažil se najít příčinu případného nezdaru. Někdy přišel na čtenou zkoušku, někdy jsme ho zahlédli na generálce, sedícího v poslední řadě. Jeho bílá hlava svítila v potměném hledišti. Když po premiéře hodnotil představení, nikdy neimprovizoval, ale vždycky měl své hodnocení promyšlené. A když někdy musel zvednout prst, vždycky s jistým taktem. Protože nahlédl do naší divadelní kuchyně, jistě nechtěl té křehké herecké duši ublížit. Měl rád divadlo, a jsem přesvědčen, že i nás – augusty!

\\ Jiří Dušek

Když hereckou šatnou zaznělo: „*Pánové, hrajte dobře, v sále sedí schöne Artur*,“ všechno ztichlo a pacička s pudrem se mi rozklepala v prstech. Počítal jsem vždycky do desíti, abych se uklidnil. Profesor Závodský totiž patřil k těm nejprísnejším kritikům, kteří kdy do divadla zavítali. Byl velkou osobností a dbal na „honor“... Vždy čistě oholen, elegantně oblečen si vykračoval městem s nezbytnou aktovkou plnou zápisníků pod paždí. Jeho ostřížímú zraku neušlo nic. Nová divadelní akvizice, knížka ve výloze či hezká dívčí tvář. Tradovalo se, že pan profesor byl vskutku velkým znalcem i milovníkem života, a především pak divadla. \\ Mojmir Heger

Prameny a literatura

Archiv Masarykovy univerzity, A2 FF, osobní spisy, kart. 48/6.

Archiv Masarykovy univerzity, fond A1 RMU, osobní spisy, kart. 248/4653.

Archiv Masarykovy univerzity, fond A1 RMU, osobní spisy, kart. 353/4.

BURIAN, Jaroslav (ed.). *Na křižovatce umění*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1973.

HORÁKOVÁ-HASHEMI, Michaela. Dvojí výročí Artura Závodského. *Universitas*, 2013, č. 1, s. 56–58.

KRYSTÝNEK, Jiří. Šedesát let Artura Závodského. *SPFFBU*, D 20, 1973, č. 20, s. 294–296.

PEŠTA, Pavel. *Artur Závodský* [online]. [cit. 30. dubna 2018]. Dostupné z: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1197>>.

PLEŠÁK, Miroslav – HASHEMI, Michaela (eds.). *Jubilejní benefice pro Artura Závodského. Sborník ke 100. výročí narození prof. PhDr. Artura Závodského, DrSc.* Brno: Masarykova univerzita, 2012.

SRNA, Zdeněk. Ohlédnutí za Arturem Závodským. *Universitas*, 1982, č. 4, s. 96–98.